

Kitekint? - Az irracionalitás kora?

2009 június 25. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Hagstrom, aki több befektetési sikerkönyv szerz?je, érdekes kérdést vet fel: miért nem értjük a mai t?zsdét és a modern gazdaságot? Miért zuhant 1987-ben és 2000 áprilisában az amerikai t?zsde, hiszen egyik esetben sem lehet egy súlyos kiváltó okra visszavezetni a sajnálatos eseményeket?

Egyáltalában, milyen világban élünk? Szerz?nk szerint a mai világot még mindig Newton segítségével magyarázzuk, még mindig azt hisszük, hogy mechanikus világban élünk, ahol a fizika törvényei uralkodnak. Ez a szemlélet mintegy háromszáz évvel ezel?tt alakult ki, Descartes és Newton felfedezései határozták meg, ahol minden okozatnak van oka, a nagy változások nagy er?kre vezethet?k vissza, a kicsik kicsikre, a világ lineáris és kiszámítható, stabil, és mindent meg lehet magyarázni Newton három törvényével. Itt egyszer?ek a szabályok, könny? az eligazodás és az igazodás: ez a világ racionális. A bökken? az, hogy a t?zsdei mozgásoknak legfeljebb 40 százaléka vezethet? vissza valamilyen közvetlen okra, a többi nem, tehát irracionális. Hasonló a helyzet a gazdaság egészében, tehát valamiben hiba van - lehet, hogy a gondolkodásunkban -, és a világ egészen másmilyen, mint amilyennek hisszük?

Hagstrom a szellem hat területét hívja segítségül, hogy megfejtse a rejtélyt. A pszichológia, filozófia, biológia, fizika, szociológia és az irodalom világát pásztázza végig a válaszért. E tudományágak legújabb felismeréseinek alapján arra a következtetésre jut, hogy nem a világban van a hiba, hanem bennünk: valóban hibás a gondolkodásunk és a szemléletünk. Az a világ ugyanis, amelyben élünk, egyáltalában nem Newton világa, nem a fizika és a mechanika világa, hanem egy él?, organikus világ, amit inkább a biológia törvényei írnak le hitelesen. Arra jut, hogy a modern gazdaság, ezen belül a mai t?zsdék él? rendszerek, amelyekben nem egymástól elszigetelt részek m?ködnek, hanem olyanok, amelyek minden pillanatban igazodnak egymáshoz, tanulnak egymástól, állandóan változnak, és minden változás hat az összes többire is. Az amerikai Santa Fe Intézet kutatásai feltárták a komplex rendszerek m?ködésének sajátosságait. A gazdaságban például sok-sok szerepl? párhuzamos mozgásából és spontán együttm?ködéséb?l alakul ki a gazdaság m?ködése, ahol minden szerepl? döntéseibe bekalkulálja egy sor más szerepl? mozgását, és a gazdaság egészének várható alakulását is figyelembe veszi. A gazdaságban nincs egy legfels? irányító - sem a törvények, sem az állam, sem a leger?sebb cégek nem képesek eldönteni a dolgokat, hanem a verseny és a kooperáció koordinálja a szerepl?ket. A szerepl?k a folyamatosan felhalmozott tapasztalatok alapján hozzák meg döntéseiket, tehát a gazdaság egésze állandóan alkalmazkodik a benne m?köd? szerepl?khöz, és minden szerepl? az összes többihez. Talán legfontosabbként, a gazdaság mint komplex rendszer állandó változásban van, ezért nincs tökéletes egyensúly: az egyensúlyok és egyensúlytalanságok állandóan változó, színpompás összképe az, ami gazdaságként a szemünk elé tárul.

Ez áll a t?zsdék m?ködésére is: ezek is összetett alkalmazkodó rendszerek, a mozgások itt sem vezethet?k vissza egy okra, mert nagyon sok szerepl? folyamatosan bekalkulálja döntéseibe nagyon sok más szerepl? várható döntését, majd tanul, változtat, mindenki így tesz, ezzel az egész rendszer, azaz a t?zsde m?ködése is változik. Nem Newton egyszer? törvényei szerint m?ködik, hanem az él?világ bonyolult törvényei szerint, példák és minták alapján, ahol a jobb befektetési stratégia úgy alakul ki, ahogy Darwin leírásai alapján a környezetéhez alkalmazkodó él?lény: természetes kiválogatódással. A fejl?dés visszacsatolások révén halad: elképzelem, hogyan változik majd környezetem, döntést hozok és cselekszem, majd kiderül, hogy nem egészen úgy változott, ahogy el?re láttam, ezért módosítok, és így jutok el a sikeres m?ködéshez. Semmi sincsen készen ebben a világban, minden félkész, minden mindig változik, mert mindenki mindig változik, tehát nem is lehet végleges és örök megoldásokat követni.

A hangyakolóniák, az agy, a társadalom, a városok, a nyelv, az internet, a kultúra mind ilyen összetett alkalmazkodó rendszerek, azaz nem a fizika, hanem a biológia törvényei írják le jobban m?ködésüket.

Miért érint ez minket, amikor nem jellemz? ránk a t?zsdézés, ezért elvileg hidegen is hagyhatna minket egy ezzel foglalkozó könyv. Ha szerz?nknek, a Santa Fe Intézetnek és a modern tudomány vezet? mestereinek igazuk van, akkor véget ért a racionalitás kora, illetve a világ racionális szemléletének kora. Descartes, Hobbes, Kant, Newton, Samuelson és sokan mások abból indultak ki, hogy a világ racionális, ok-okozati, egyszer? és megismerhet?. Ezzel szemben a világ bonyolult, állandóan változó, és nem az ész, hanem az érzelmek irányítják. Lehet, hogy az elmúlt háromszáz év nagyobbik részében olyan volt a világ, mint amilyennek leírták, lehet hogy mostanára lett bonyolultabb, de ez talán mellékes is: most egészen más, mint amilyennek hisszük. Gondolkodásunkban ma hasonló forradalomra van szükség, mint amit Kopernikusz, Galilei és Newton végrehajtott egykor. Akkor a hit világát az ész világára cserélték fel, ma az ész világát kell valami másra felcserélni. Ebben az új világban a vágyaknak, érzelmeknek, gondolatoknak, a fantáziának és egy sor más nem racionális jelenségnek sokkal nagyobb a súlya, mint ahogy korábban hitték vagy ésszer?nek tartották.

(Robert G. Hagstrom: Investing, The Last Liberal Art, TEXERE Publishing Ltd, London, 2000)

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló